

Kézzel olvasva

Hangos ismeretterjesztő cikk

(A hanganyag itt található: https://varazsbetu.hu/mesetar/kezzel_olvasva)

A Braille írás vagy vakírás a vakok számára valaha feltalált dolgok közül a legjelentősebb. 1825-ben a 16 éves Louis Braille kifejlesztett egy pont írásrendszert. Találmánya lehetővé tette a vakok számára is, hogy írni és olvasni tanuljanak, vagyis, hogy önálló életet éljenek.

Már e találmány előtt is sokan foglalkoztak a kérdéssel, hogy lehetne a vakok számára érezhetővé tenni az írást – így például drótból formálták meg a betűket. Normális olvasás vagy írás ezzel a módszerrel természetesen elképzelhetetlen volt.

Louis 3 éves korában egy otthoni baleset következtében veszítette el a szeme világát. Franciaországban egy vakok részére működtetett speciális iskolába járt, ahol az oktatás szinte kizárólag szóban zajlott.

1824-ben Charles Barbier százados ellátogatott az intézetbe, hogy bemutassa írásrendszerét. Barbier 1819ben kidolgozta „éjszakai írás” módszerét azzal a céllal, hogy a katonák sötétben is képesek legyenek írásos parancsokat közölni egymással. Barbier a betűket táblázatba foglalva adta meg 6-6 oszlopban. Rendszere így 36 hangot jelölt.

A katonai „vakírás” azonnal felkeltette az akkor 15 éves Braille érdeklődését. Még abban az évben kidolgozta a Barbier-féle írás módosított változatát, amellyel a világtalanok igényeinek megfelelően, egyszerű szerkezettel lehetett írni. Braille először a pontok számát redukálta hatra. Néhány hónap múlva pedig már egy kiforrott rendszert sikerült megalkotnia.

Az első Braille-könyvet 1829-ben publikálta. Az írásjelek és számok konvertálásával azonban nem elégedett meg. A matematika és a zene szimbólumait is hozzáadta a vakok „ábécéjéhez”. A társadalom kételkedése nem befolyásolta a feltalálót abban, hogy diákjainak sikeresen tanítsa meg a Braille-írást. A diákok eredményesen tudták alkalmazni a tudást, ezzel csökkenteni tudták fogyatékosságukból adódó hátrányaikat.

Ennek ellenére a Braille-írást nem tanították – kivéve természetesen a feltalálót- Louis Braille haláláig.

A Braille-írás 1868-ban indult világkörűli hódító útjára, amikor egy brit kutató csoport – a Királyi Nemzeti Intézet a Vakokért alapító társasága – rá nem jött a jelrendszer hasznos és fontos mivoltára. Angol nyelvterületen 1932ben vették át az írásrendszert, Magyarországon viszont már 1890 körül használni kezdték.

Louis pontírása a következőképpen működik:

Képzeld el egy hat tojásos tojástartót. Ha mind a hat tojás a kartonban van, az megadja a Braille írás alapcelláját. Ha kiveszel egyes tojásokat, azzal betűket formálsz. Ha például csak a bal felső tojást veszed ki a kartonból, akkor egy a betűt kapsz. Ha elveszel alóla még egy tojást, megkapod a b-t.

Mivel azonban tojással nem olvashatunk el egy könyvet, és írni is elég körülményes lenne, a betűket egy vastagabb papírba vésték bele. Így aztán az olvasás azt jelenti, hogy az olvasó a kis kiemelkedéseket a papíron az ujjával tapogatja ki.

Hogy az írást és az olvasást még könnyebbé tegye, sok országban ma már létezik hozzá kiegészítő rövidírás, amikor egy pont-kombináció egy egész szót jelent. Ennek segítségével gyakorlottabb vak olvasók ugyanolyan gyorsan tudnak olvasni, mint a látók.

Ma már nemcsak hogy több nyelvre alkalmazzák a Brailleírást, de használják kották, matematikai és tudományos összefüggések nyomtatására is.

A vakíráshoz léteznek speciális írógépek. Ezeknek hat billentyűje van – amik a hat pontnak felelnek meg. Így attól függően, hogy melyik billentyűket nyomja le egyidejűleg, a megfelelő betű, vagy szám kerül a papírra. Számítógépen sok vak képes a normál billentyűzeten a tízujjas rendszerben gépelni.

Vannak komputerprogramok, melyekkel a weboldal tartalmát lehet felolvastatni – vagy használható a „Braillesor”. Ez egy hosszú sor kis lukakkal, amiből fém rudacskák jönnek ki annak megfelelően, hogy milyen szót képeznek.

A Braille írás egyetlen hátránya, hogy sok helyre van szükség hozzá. A „Harry Potter és a halál ereklyéi” Braille írásban 1100 oldalas, 10 kötetből áll, és 5,5 kilót nyom. A vak-rövidírásnál ennek a helynek körülbelül a felére van szükség, tehát, csak öt kötetre.

(A hanganyag itt található: https://varazsbetu.hu/mesetar/kezzel_olvasva)